

Stockholm den 10 september 2020

Kära vänner!

Tre månader har nu förflutit sedan mitt förra rundbrev och sensommaren börjar snart övergå i höst. Coronapandemin håller fortfarande världen i sitt grepp, och blicken framåt erbjuder knappast några nya horisonter ännu. Vi hör talas om mediciner och vaccin som resultat av intensiv forskning i många länder, men innan den ger någorlunda säkra resultat får vi fortsätta att på olika sätt bidra till att skydda både oss själva och andra. Vad det betyder varierar både när det gäller vårt dagliga liv och våra planer för den närmaste framtiden. För många kan det röra sig om smärtsam isolering från nära och kära, förlorad inkomst och även arbetslöshet. Allra svårast är givetvis att mista älskade anhöriga och att själv smitta andra eller smittas och drabbas av svår sjukdom. Så jämfört med det innebär allt det andra ganska ringa uppoffringar för allas bästa.

För egen del har jag nu tvingats uppskjuta de möten jag hade inbokade för hösten. Det gäller även min kurs i Hong Kong, både på grund av det inreseförbud som råder där och UD:s restriktioner här.

I mitt senaste brev nämnde jag kort att jag arbetar med ett bokprojekt, närmare bestämt en samling artiklar skrivna av judar och kristna som utifrån sin expertis ska belysa förhållandet mellan judar och kristna bibliskt, teologiskt, historiskt och dagsaktuellt. Boken ska publiceras på svenska, och eftersom författarna kommer från Israel och USA – förutom Sverige – måste flera av bidragen översättas. Självt har jag just översatt en mycket intressant artikel om de teologiska grundtankar som präglade de tyska protestantiska kyrkorna under 30-talet. Mycket är skrivet i

ämnet, men jag tror ändå att artikeln innehåller flera överraskande insikter i antijudisk teologi när den är som värst.

Jag håller också på med mitt eget bidrag, som kommer att behandla framväxten av det kristna högtidsåret i förhållande till det judiska och vad det kan lära oss om relationen mellan judar och kristna i ett tidigt skede av kyrkohistorien. Eftersom jag hoppas kunna ge en mera ingående presentation av boken i nästa nyhetsbrev, får dessa glimtar räcka för denna gång.

Under coronapandemin har som bekant de elektroniska kommunikationerna ytterligare utvecklats och utnyttjats, och såväl föredrag som sammanträden, konferenser och gudstjänster hålls numera på nätet som aldrig förr. Det överbryggar onekligen annars oöverkomliga avstånd under pandemin. Samtidigt skapar detta medium distans på ett annat sätt. Jag välkomnar att onödiga resor ställs in, exempelvis till sammanträden som går bra att hålla via datorn, men jag hoppas också att det inte, när hotet från coronaviruset väl är undanröjt, blir en bekväm ovana och en ersättning för gudstjänster och möten och sådan gemenskap som endast fysisk närvaro kan förmedla.

Själv har jag hittills avböjt att ge kurser på distans, men nu har jag gått med på att hålla ett par föreläsningar via videoprogrammet Zoom. De äger rum lördagen den 3 oktober kl. 18.00 – 20.00 och ordnas av Israelgruppen Bibeln och Israel i Västerås. Ämnet är inte definitivt bestämt när detta skrivs, men som vanligt kommer det att handla om nyckelfrågor i mötet mellan judar och kristna. De som har Zoom kan alltså vara med på föreläsningarna. I så fall kontaktar ni bara Stefan Stuesson för att få videolänken: stefan.stuesson@gmail.com.

Ibland får jag frågor om fondens vice ordförande Jesper Svartvik och vad han gör i dessa dagar. Många vet säkert att han varit stiftsteolog i Karlstads stift, och nu kan jag med glädje också berätta att han just i dagarna tillträder en ettårig gästprofessur på Boston College i USA vid "Center for Christian-Jewish Learning". På grund av alla reserestriktioner kan han för närvarande inte resa dit, men tack vare elektronikens möjligheter kan han ändå påbörja sin undervisning på distans från Lund. Så visst är tekniken fantastisk! Det innebär att han förmodligen kommer att stanna i Sverige under hösten och då i viss mån kan undervisa i olika sammanhang även här i Sverige.

Jesper Svartvik

Tack vare tekniken kan de som har teknisk möjlighet vara med på en inledande föreläsning av Jesper i Boston den 23 september kl. 12 lokal tid, vilket innebär kl. 18 här i Sverige. Den är öppen för alla. Man behöver bara ha videoprogrammet Zoom och anmäla sig på denna länk:

https://www.bc.edu/content/dam/files/research_sites/cjl/pdf/Svartvik%20Welcome%20Talk_9.23.20_FINAL.pdf

Temat för föreläsningen är: *"Reading the New Testament Without Presupposing Supersessionism: Four Fundamental Issues."* Den behandlar alltså den antijudiska ersättningsteologi som likt ett virus har infekterat så mycket av tänkandet och teologin inom kristenheten tiderna igenom, och som anses kunna stödjas av nytestamentliga texter. Går det att läsa dessa texter på ett annat sätt? Den frågan kommer säkert att få flera viktiga svar i Jespers föreläsning. Jag vill också nämna två nya böcker som bär Jespers signatur både bland författarna och utgivarna. Den första handlar om Harvardprofessorn och Stockholmsbiskopen Krister Stendahl

(1921-2008), som också vann världsrykte som en av de stora brobyggarna mellan judar och kristna: *Krister among the Jews and Gentiles: Essays in Appreciation of the Life and Work of Krister Stendahl*, utgiven av Paula Fredriksen och Jesper Svartvik (Paulist Press, 2018).

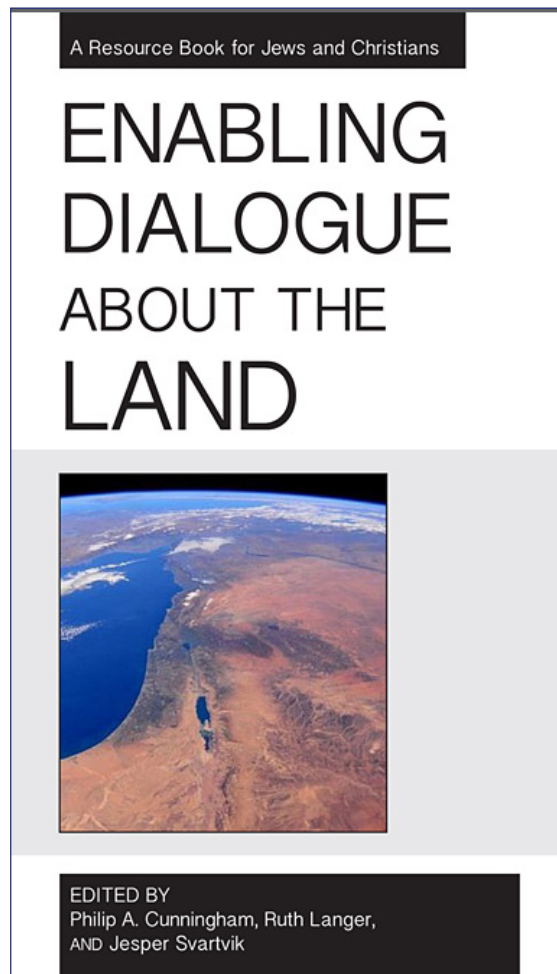
Nästa bok lämnar tryckpressarna den här veckan och tar upp ett ständigt aktuellt tema: *Enabling Dialogue about the Land: A Resource Book for Jews and Christians*, utgiven av Philip A. Cunningham, Ruth Langer och Jesper Svartvik (Paulist Press, 2020). I bokpresentationen står det bland annat:

Enabling Dialogue About the Land innehåller bidrag från 16 forskare som i flera år varit engagerade i forskningsprojektet "Promise, Land, and Hope", som genomförts av International Council of Christians and Jews (ICCJ), med högkvarter i Heppenheim, Tyskland. I gruppen ingår amerikanska, australiensiska, tyska, israeliska, palestinska och svenska forskare som har sökt svar på frågan: "Vilka insikter kan projektet vinna, som skulle kunna vara fruktbara för en konstruktiv dialog om israelisk-palestinska relationer?" (min översättning)

Till sist har jag ännu ett lästips, där även Jespers hand finns med. Det rör sig om en blogg som heter "Tala väl". Det är en händelse som ser ut som en tanke att jag för första gången blev uppmärksam på denna blogg alldeles nyligen – i den vecka som föregår 12 söndagen efter trefaldighet. Denna söndag har numera temat "Friheten i Kristus". Jag har i flera år varit illa till mods när jag ser flera av de predikotexter som valts ut för att belysa detta tema i Svenska kyrkans evangeliebok, i synnerhet tredje årgångens texter som läses i år. Alla tre texterna uppehåller sig nämligen vid judiska bruk: 2 Moseboken 23:10-12 – sabbatsåret, Galaterbrevet 4:31-5:6 – omskärelsen och Markus 2:23-28 – sabbaten (samma sak gäller även andra årgångens evangelium, Lukas 13:10-17). Själva textvalet i sig förefaller återspegla en tanke – att Kristus befriar från det judiska, Guds Ords bokstav, eller hur de nu har tänkt som kopplat samman denna dags tema och texter.

Nu tar jag denna söndag som ett exempel på vad bloggen "Tala väl" vill göra: tala väl, tala sant. Där finns kommentarer till många av kyrkoårets texter, och syftet är just att belysa sådana texter och teman som gör att vi lätt jämför judendom och kristendom till egen fördel på bekostnad av sanningen.

Efter att nyligen ha läst och lyssnat till diverse utläggningar av texterna på 12 efter trefaldighet, känner jag åter hur väl vi skulle behöva gå tillbaka till det som var ämnet på denna söndag i den tidigare evangelieboken: "Tungans bruk". Det handlar om att tala sanningsenligt och kärleksfullt om andra, och det gäller inte minst judarna som bevarat och överlämnat Guds Ord till oss kristna. Vrångbilder av judar och judendom förkunnas i de mest skilda sammanhang, och jag tror att det blivit så invant att många inte ens är medvetna om det. "Friheten i Kristus" är alltså ett tema som utmanar förkunnarens teologi och manar till att hålla tungan rätt i mun. Jag har inte läst så mycket i bloggen ännu, men vill gärna ge ett smakprov med Jesper Svartviks kommentar just på 12 efter trefaldighet i år:

Friheten i Kristus – inte frihet från judendomen!

När vi studerar vilka bibeltexter som i Evangelieboken har knutits till den tolfte söndagen efter Trefaldighet – då ämnet är ”Friheten i Kristus” – blir det särskilt tydligt att vår tradition tenderar att gång på gång förväxla två fundamentalt olika företeelser: å ena sidan, (i) det som brukar kallas en bristfull skapelse eller en fallen värld, och, å andra sidan (ii) Guds goda och nådefulla förbund med det judiska folket, den relation som kommer till uttryck i och faktiskt är själva förutsättningen och garanten för de gammaltestamentliga texternas tillkomst och bevarande – och därmed också vår kristna tro, som ju framväxer ur andra templets judendoms tro, traditioner och texter.

Denna söndags texter hade kunnat handla om att den kraft som springer fram ur det kristna budskapet kan förmå oss att värja oss för meningslöshet, övergivenhet, skuld och skam. Men av textsammanställningen i Evangelieboken framgår det att det teologiska problemet i stället är judisk förbundstrohet! Det är ju därför så många av texterna handlar om judiska bruk (**shabbat** och omskärelse).

I boken **Evangelieboken i gudstjänst och förkunnelse: Homiletiska och liturgiska perspektiv** (Verbum 2003) framgår det tydligt vilken Evangeliebokens bakomliggande teologi är:

”**Tredje årgången** handlar tematiskt mycket om frihet från lagen. [...] Episteln fördjupar frågan om lagen och dess iakttagande i ljuset av Jesu gärning; att hålla lagen ställs i motsats till att tro på Kristus. [...] Det finns förvisso två vägar: omskärelsens (lagens) och trons. Men friheten i Kristus innebär att välja trons väg, ”som får sitt uttryck i kärlek” (5:6) [...] I relation till övriga texter denna årgång kompletterar och fördjupar episteln frågeställningen om friheten i Kristus som en frihet från lagen (sid. 338).”

Tankegången är alltså att friheten i Kristus framför allt skulle handla om frihet från den judiska ”lagen”, det vill säga **ha-Torah**, det vill säga centrum i judisk tro, det vill säga judendomen. (Är det inte egentligen en ganska befängd idé – när man tänker på det – att den kristna trons huvudärende skulle vara att en av världens numerärt sett minsta religioner inte längre ska få ha några utövare?)

Jag har brukat säga och skriva att ersättningsteologins tydligaste avtryck är att judendomen gång på gång får klä skott för bristerna i den fallna skapelsen. Därför är ersättningsteologin felaktig och farlig, och därför måste vi i våra utläggningar vinnlägga oss om att undvika den kontrastteologi som har utvecklats under två årtusenden, och som kommer till tydligt uttryck i ovanstående citat. Det är ”ånyo” och ”än som i gången tid” (Sv. Ps. 39:1) som är den naturliga klangbotten i kristen teologi när den ska beskriva förhållandet till Gamla testamentets texter och relationen till det judiska folket – inte ”det gamla är förbi, något nytt har kommit” (2 Kor 5:17) och ”se, jag gör allt nytt” (Upp 21:5), vilka ju inte åsyftar den judiska traditionen utan denna ofullkomliga tidsålder.

Den enligt mig största utmaningen för förkunnaren denna söndag är att inte utlägga tron på Kristus på ett sådant sätt att den uppfattas som en frihet från judendomen. Kristen tro handlar inte om att vi **undgår** att bli judar, utan i stället om att vi **undfår** den gudsrelation som före oss – och jämte oss – har förlånats det judiska folket. Som så ofta är det psaltarpsalmen som slår an grundtonen och visar vägen: ”Gud håller sina löften, kärleksfull i allt han gör” (Ps 145:13).

Jesper Svartvik

Bloggen finns på följande länk: <https://blogg.svenskakyrkan.se/crd/2020/05/29/tala-val-trefaldighetstiden-tredje-argangen/> .Jag kan också meddela att det föreligger planer på att ge ut kommentarerna i bokform.

Som bekant blev vår planerade sommarkurs i augusti inställd, men vi hoppas kunna genomföra den ungefär vid samma tid nästa sommar och återkommer med information så snart vi vet vilka möjligheter vi får.

Nästa fredag kväll, den 18 september, börjar det judiska nyåret, *rosh hashana*. Vid klart väder kan kanske någon då gå ut och upptäcka nymånens skära som förkunnar att år 5781 gått in. Högtiden pågår i två dagar och inleder en högtidsperiod på tre veckor med försoningsdagen (*jom kippur*) den 28 september och lövhyddohögtidens åtta dagar (*sukkot*) som avslutas den 9 oktober.

Det kan vara gott att tänka på hur stort det är att få uppleva ett nytt år. Det förefaller vara något allmänmänskligt att på olika sätt markera en ny början varje år. Det är nog inte bara uttryck för medvetenheten om tidens flykt utan också om behovet att få sätta en gräns mellan tiden som varit och den som ligger framför. Det judiska nyårsfirandet ger uttryck för en sådan längtan efter att få börja på nytt och bygga sitt liv på något fast och hållbart under tidens snabba växlingar och vindkast. Därför inleds det med tio dagar av botgöring och självrannsakan fram till försoningsdagen, som sedan övergår i lövhyddohögtidens hoppfulla glädjefest.

Att få gå in i tiden framför oss med hopp och tillförsikt önskar jag nu inte bara nyhetsbrevets judiska läsare utan oss alla, och jag gör det med nyårshälsningen *Shana tova umetuka*, "Ett gott, sött år!" och i år särskilt med det vanliga tillägget *Shenat bri'ut*, "Ett hälsans år!"

Som ni säkert förstår, innebär alla inställda föredrag och fortbildningar kännbara ekonomiska förluster för fonden. Det gör att vi är helt beroende av frivilliga gåvor för vårt fortsatta arbete. Vi tackar av hjärtat för fortsatt stöd och för förbön, omtanke och vänskap!

Varma hälsningar med alla goda önskningar

Er tillgivne

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer

Adress i Sverige: Sommarvägen 1, 177 61 Järfälla; tel. 0730949504

E-postadress: goran.larsson@judiskkrstnarelationer.se

Hemsida: www.judiskkrstnarelationer.se

PlusGiro: 195 85 45-4; Bankgiro: 5374-4249

Swish: 1230 872 424

